

Bestuursvoorstel

Onderwerp: Kustvisie Nummer: 3964	Agendapunt: 9
--	---------------

DB: Ja 14-11-2023	BPL: Ja 29-11-2023	FAZ: Nee	VVSW: Ja 29-11-2023	AB: Ja 13-12-2023
-----------------------------	------------------------------	-----------------	-------------------------------	-----------------------------

Opsteller: Henk van Norel, (0598) 693603 Veiligheid en Voldoende Water Boy de Vries, (0598) 693409 Beleid, Projecten en Laboratorium	Opdrachtgever: Jan van der Laan Jelmer Kooistra	Portefeuillehouder: Martijn van Mensvoort Inge Eshuis
--	--	--

Ondersteuning van de afdeling: ☐ Technisch ☐ Juridisch ☐ Financieel ☐ Staf ☒ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging
--

Externe betrokkenen: Provincie Groningen	Reden: Verantwoordelijk voor strategische ruimtelijke keuzes in de kustzone
--	---

Samenvatting: Om onze kustzone op de lange termijn veilig en leefbaar te houden is het niet voldoende om alleen onze zeedijken te versterken. Er is een bredere, klimaatadaptieve kustzone nodig om weerstand te bieden tegen de uitdagingen die vanuit klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling op ons af komen. Hiervoor is een Kustvisie opgesteld, waarin onze visie op een toekomstbestendige en veilige kustzone is weergegeven. De Kustvisie is ons vertrekpunt en onze input in verschillende gesprekken die wij hebben met gebiedspartners over de ruimtelijke invulling van het kustgebied.
--

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Nee

AB-voorstel: - De Kustvisie vaststellen.
--

Bijlagen: - Kustvisie

Besluit/opmerkingen bestuur:
Paraaf secretaris-directeur:

Inleiding

De kustzone van ons beheergebied wordt tegen overstroming beschermd door een zeedijk. Als waterschap zijn wij verantwoordelijk voor het beheren en onderhouden van deze dijk. Ook moeten we ervoor zorgen dat de zeedijk wordt getoetst aan de veiligheidsnormen en indien nodig wordt versterkt en opgehoogd. Onze zeedijk is veilig en sterk. De komende decennia voeren we maatregelen uit om dat ook zo te houden.

Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met verschillende uitdagingen die de kustveiligheid onder druk zetten. Deze uitdagingen maken dat we voor de kustveiligheid op de lange termijn breder moeten kijken dan onze zeedijk en het is daarbij verstandig om ook breder te kijken dan onze eigen taken en verantwoordelijkheden.

Uitdagingen

Door klimaatverandering hebben we te maken met een versnelde zeespiegelstijging. Hoeveel de zeespiegel precies zal stijgen is moeilijk te voorspellen. Recent heeft het KNMI nieuwe klimaatscenario's gepresenteerd, waarin de nieuwste inzichten met betrekking tot de verwachte zeespiegelstijging zijn verwerkt. Er zijn verschillende scenario's weergegeven. Zelfs de behoudende scenario's schetsen een aanzienlijke zeespiegelstijging vanaf 2100.

Zeespiegelstijging zorgt voor extra golfbelasting en waterdruk op onze zeedijk. Daarnaast vergroot het de kweldruk onder de dijk door. Hierdoor treedt in het binnenland, met name op laaggelegen plekken, vernatting en op termijn ook verzilting op. Bij zeer laaggelegen gronden en diepe sloten en kanalen bestaat daarnaast het risico op opbarsten van de bodem.

Door gaswinning, veenoxidatie en inklinking van kleigronden daalt de bodem in grote delen van ons beheergebied. Ook dichtbij de zeedijk. Veel van deze gronden liggen nu al heel laag en zullen dus nog verder dalen. Het verschil tussen zeespiegel en achterland wordt daarmee extra vergroot. De relatieve zeespiegelstijging is daar dus groter dan in de gebieden zonder bodemdaling.

Kustvisie

Om voor de lange termijn de kustzone veilig en leefbaar te houden moeten we breder kijken dan alleen de zeedijk. Er is een brede, klimaatrobuuste en meegroeïende kustzone nodig, die loopt van de kwelders, buitendijks, tot in de diepe kleipolders binnendijks. In het algemeen geldt hoe dicht bij de kust hoe meer moet worden opgehoogd. Met meegroeïend bedoelen we dat de kustzone periodiek wordt opgehoogd, waar dat nodig is. Daarvoor kan slib uit de Eems-Dollard worden gebruikt. Zo ging het vroeger namelijk ook. Voor de inpoldering van het huidige kustgebied overstroonden de laaggelegen gronden periodiek. De zee liet daarbij telkens een laag slib achter. Dit slib rijpt uiteindelijk tot een zeer vruchtbare kleibodem. Door het aanleggen van dijken hebben we dit natuurlijke systeem van aanslibbing en ophoging geblokkeerd. In onze kustvisie stellen we voor om dit systeem kunstmatig te herstellen. Dit kan, ruwweg, op twee manieren: via natuurlijke aanslibbing en via mechanische ophoging.

Bij natuurlijke aanslibbing wordt een binnendijks gebied via een afsluitbare duiker verbonden met de zee. Door de getijdewerking overstroomt dit gebied bij vloed en valt het droog bij eb. Bij dit proces wordt slib achtergelaten en groeit het gebied langzaam mee met de zeespiegel. Op deze manier ontstaat een overgangsgebied tussen zoet en zout. Een dergelijk gebied heeft een positief effect op vismigratie, vogelhabitat en natuurontwikkeling. Daarnaast geeft het mogelijkheden voor recreatieve doeleinden (voorbeeld: Polder Breebaart).

Bij mechanische ophoging wordt slib uit de Eems-Dollard via buizen op een daarvoor ingerichte locatie gespoten. Bijvoorbeeld een laaggelegen akker. Het slib krijgt daar de tijd om te rijpen tot een vruchtbare kleilaag. Na enkele jaren is de akker weer klaar om voedsel op te verbouwen (voorbeeld: proef Eems-Dollard 2050 te Borgsweer).

Voor beide vormen van ophoging geldt dat we ook in de toekomst een sterke en veilige zeedijk nodig hebben voor het keren van de stormvloeden. Dijkversterking gaat daarom onverminderd door. Kwelders spelen daarbij ook een belangrijke rol, zowel in de kustverdediging als in het tegengaan van kwel en verzilting binnendijks. In deze kustvisie zetten we daarom, naast het ophogen van de binnendijkse kustzone, ook in op het behouden, ophogen en ontwikkelen van (nieuwe) kwelders buitendijks.

Deelgebieden

Ons kustgebied is in te delen in drie deelgebieden, op basis van bodemkenmerken, hoogteligging, urgentie en verwachte ruimtelijke ontwikkeling. De drie deelgebieden zijn de Dollardpolders, het lage gebied rondom Termunten en het Chemiepark in Farmsum.

De Dollardpolders in het Oldambt zijn de laatste gebieden die in de 20^e eeuw zijn ingepolderd. Dat betekent dat het natuurlijke proces van aanslibbing en ophoging daar nog maar kort geleden is gestopt. Deze polders liggen daardoor relatief hoog. De bodem is zeer vruchtbaar. Daarom is het ook een grootschalig landbouwgebied. De eerste decennia hoeft er in dit gebied niet ingezet te worden op het ophogen van laaggelegen gronden. Eventuele kansen die zich voordoen, om wat voor reden dan ook, moeten uiteraard wel gepakt worden. In dit deelgebied ligt de focus voor de komende jaren op het realiseren van een brede groene dijk langs de Dollard, van Nieuwe Statenzijl tot aan de Punt van Reide. Hiervoor zijn kleirijperijen nodig die bij voorkeur dichtbij de zeedijk moeten worden gerealiseerd.

Buitendijks liggen de kwelders. Die spelen een belangrijke rol in de kustverdediging, omdat ze de golfwerking dempen. Ook houden kwelders zoet regenwater vast en bieden daarmee tegendruk tegen de zoute kwel vanuit zee. Het is belangrijk dat de kwelders behouden blijven en ook meegroeien met de zeespiegelstijging.

Het lage gebied rondom Termunten is enkele eeuwen eerder al bedijkt. Hier is het natuurlijke systeem van aanslibbing en ophoging al lang geleden gestopt. Onder het kleidek ligt een dik veenpakket. Dit veen oxideert waardoor aanzienlijke bodemdaling optreedt. Het binnendijkse gebied ligt hier erg laag, tot meer dan 2,5 meter beneden N.A.P. Het is zelfs een van de meest laaggelegen gebieden direct achter een zeedijk van heel Nederland. In dit deelgebied is de urgentie om de laaggelegen gronden op te hogen het grootste. Ook hier geldt dat de zeedijk veilig en robuust is. De komende jaren wordt deze dijk nog verder versterkt. Maar door de toenemende kweldruk zijn ook binnendijkse maatregelen nodig. In dit gebied zien we mogelijkheden voor zowel natuurlijke aanslibbing als mechanische ophoging. Natuurlijke aanslibbing zou kunnen in de eerste kilometer vanaf de zeedijk, maximaal tot aan de lijn van het Verbindingskanaal. Mechanische ophoging is in dit gebied ook een goede optie. Verder landinwaarts is natuurlijke aanslibbing wat ons betreft geen oplossing. Dit zou technisch zeer complex zijn en bovendien risico's geven op verdere verzilting van de omliggende watergangen en gronden. Voor de laaggelegen gronden vanaf het Verbindingskanaal moet daarom ingezet worden op mechanisch ophogen.

Buitendijks ligt bij dit deelgebied nu geen kwelder. Vroeger heeft die er wel gelegen. Gezien het belang van kwelders, voor kustverdediging, vasthouden van zoetwater en natuur- en landschappelijke ontwikkeling zetten we hier in op het herstellen van de historische kwelder, zodanig dat de kwelder na

realisatie kan meegroeien met de zeespiegelstijging. Op termijn biedt de kwelder dan ook de mogelijkheid om ook in dit gebied de zeedijk op de bestaande locatie om te vormen tot een brede groene dijk.

Het Chemiepark Farmsum kent een hele andere inrichting dan de andere twee deelgebieden. In dit gebied staat hoogwaardige en kapitaalintensieve industrie, direct achter de zeedijk. In het verleden is dit gebied opgespoten, waardoor het hoger ligt dan het achterland. Niet alle gronden zijn echter tot dezelfde hoogte opgespoten. Kijkend naar de langere termijn liggen delen van dit gebied te laag. Het is daarom van belang dat bij nieuwe ontwikkelingen en bij herbouw op bestaande locaties het maaiveld wordt opgehoogd tot een veilige en toekomstbestendige hoogte. Nieuwe investeringen worden niet gedaan voor 5 of 10 jaar, maar voor de lange termijn. Gedurende de gehele levensfase van de investering moet de veiligheid op orde zijn. Hiervoor zijn duidelijke regels en voorschriften nodig, o.a. in de provinciale verordening. Wij zijn hierover reeds in gesprek met de provincie en brengen dit ook onder de aandacht van gemeenten en andere partijen, zoals Groningen Seaports. De zeedijk in dit deelgebied kan niet ingericht worden als brede groene dijk. Daarvoor ontbreekt de ruimte. De zeedijk is veilig, maar zal de komende jaren verder versterkt worden om ook op de langere termijn veilig te blijven. De huidige beschermingszones van de zeedijk moeten daarom wel intact blijven.

Buitendijks, aan de andere kant van het Zeehavenkanaal, zijn recent kwelders ontwikkeld. Het is belangrijk dat deze kwelders worden behouden en kunnen meegroeien met de zeespiegelstijging.

Samenwerking

De Kustvisie geeft weer wat onze visie is op een veilige, klimaatadaptieve en toekomstbestendige kustzone. Maar, zoals eerder al aangegeven, dit betekent niet dat we dit op eigen houtje kunnen en willen realiseren. Grote delen van de maatregelen en ingrepen die wij voorstellen vallen onder de verantwoordelijkheid van andere overheden. Met name binnen de ruimtelijke ordening zijn duidelijke en richtinggevende keuzes noodzakelijk.

De Kustvisie is dan ook geen plan dat in beton is gegoten. Het is onze inbreng in vele processen, programma's, overleggen en samenwerkingsverbanden die nu en in de toekomst in de kustzone (gaan) spelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied, het programma NOVEX, de Omgevingsvisie van de provincie Groningen, Omgevingsvisies en –plannen van de kustgemeenten, de visie van de andere Waterschappen langs de Waddenzee, de Strategische Toekomstagenda Groningen en de Agenda voor het Waddengebied 2050. De ruimtelijke ordening staat voor een grote uitdaging om de vele opgaven die er zijn in ons land een goede plek te geven. Juist nu is dus het moment om onze Kustvisie onder de aandacht te brengen, toe te lichten en samen met andere partijen aan te scherpen.

Bij het opstellen van de Kustvisie hebben we ambtelijk al afstemming gezocht met de provincie Groningen, buurwaterschap Noorderzijlvest en enkele andere partijen om de hoofdlijnen en eerste contouren van onze visie te bespreken. We gaan graag met een vastgestelde Kustvisie het gesprek intensiveren met onze gebiedspartners om te zorgen dat een klimaatadaptieve meegroeiende kustzone de (ruimtelijke) aandacht krijgt die het verdient.

Communicatie

In de informerende bestuursbijeenkomst van 28 november 2023 wordt de Kustvisie toegelicht en is er ruimte voor het stellen van vragen.

Bestuursvoorstel

Na de vaststelling van de Kustvisie door het AB wordt een communicatietraject opgestart.

Voorstel

- De Kustvisie vaststellen

namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf